

Anna M. Komorucka

ANNAE MARIAE KOMORNICKA

UNIVERSITATIS LODZIENSIS PROFESTRICI
SODALI NOSTRAE DILECTAEQUAE ANTIQUISSIMORUM POETARUM GRAECORUM CARMINIBUS
EXPLICANDIS PRAECIPUAM IMPERTIVIT CURAMQUAE MULTIS COMMENTATIONIBUS CUM AD GRAECAS
TUM AD LATINAS LITTERAS PERTINENTIBUS ANTIQUAE HUMANITATIS
NOTITIAM IN PATRIA NOSTRA, ALIENIS IN TERRIS PHILOLOGIAE
CLASSICAE POLONORUM GLORIAM AUXITQUINTUM ET SEPTUAGESIMUM VITAE ANNUM CLAUDENTI
PHILOLOGORUM CLASSICORUM POLONORUM
ET EXTRANEORUM SODALITAS

HOC VOLUMEN SACRUM ESSE VOLUIT

PROFESOR ANNA MARIA KOMORNICKA
ŻYCIE I PRACA

Anna Maria z Wolańskich Komornicka urodziła się 27 września 1920 r. we Lwowie. Pochodzi z rodziny inteligenckiej; ojciec – Władysław Wolański – studiował prawo, filozofię i rolnictwo w Bonn, matka – Julia z domu Pińska – była wychowanką SS. Niepokalanek w Jazłowcu.

Tradycje rodzinne i dobra renoma szkoły w Jazłowcu przyczyniły się zapewne do tego, że A. M. Komornicka również do niej uczęszczała w latach 1930–1938; do dziś jeszcze serdecznie ją wspomina i należy do Zjednoczenia Jazłowieckiego, którego członkinie – były wychowanki – pamiętają Jazłowiec jako miejsce, gdzie wymagano „rzetelnej pracy – i to nie tylko w kwestiach porządkowych, bez porównania w stopniu większym – w dziedzinie wysiłku intelektualnego [...]. Trzy rzeczy nam wpajano: dążenie do prawdy, poczucie obowiązku, poczucie służby” („Głos Koleżeński” 1993, nr 9).

Na wysokim poziomie nauczano w Jazłowcu języków obcych. Właśnie tam A. M. Komornicka pogłębiła swą znajomość języka francuskiego i zdobyła rzetelne podstawy języka łacińskiego. Tam również zrodziło się zafascynowanie antykiem, które zaowocowało pierwszym artykułem Jej autorstwa pt. *Opis willi Pliniusza* opublikowanym w „Filomacie”.

Po ukończeniu szkoły w Jazłowcu A. M. Komornicka chciała studiować filologię klasyczną, jednak pod wpływem autorytetu ojca podejmuje ostatecznie studia z zakresu prawa na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie w roku akademickim 1938/39. Pomyślnie kończy pierwszy rok studiów. Niestety, wojna uniemożliwiła dalszą edukację.

Do września 1939 r. mieszkała wraz z rodziną na zamku w Grzymałowie (posiadłość rodziny Pińskich), zbudowanym w roku 1590 jako jedna z licznych warowni kresowych mających za zadanie obronę kraju przed najazdami Tatarów. Okupacja sowiecka spowodowała przymusowe wysiedlenie rodziny z rodzowego majątku; ojciec został aresztowany, osadzony najpierw w więzieniu tarnopolskim, a następnie przeniesiony do Kijowa, gdzie zmarł. Anna Maria wraz z matką i bratem po ośmiu koszmarnych tygodniach tułaczki dotarła do Lwowa, gdzie mieszkała Jej babka. Posiadany indeks Uniwersytetu Jagiellońskiego jako Jej jedyny dowód tożsamości umożliwił Jej powrót do Krakowa. Tam też w roku 1940 wychodzi za mąż za Juliusza Komornickiego,

w owym czasie magistra praw (później prawnika i inżyniera technologii piwowarstwa). W latach 1942, 1943 oraz 1944 rodzi troje dzieci: Krzysztofa, Stefana i Elżbietę.

W roku 1946/47 Anna Maria Komornicka podejmuje wymarzone studia – filologię klasyczną – na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Nazwiska profesorów – filologów klasycznych, którzy wówczas wykładali, utrwaliły się na stałe w historii tej nauki. Wymieńmy tutaj choćby prof. Tadeusza Sinkę, z którym również po ukończeniu studiów łączył A. M. Komornicką ten rodzaj przyjaźni, jaki istnieje pomiędzy uczniem i jego mistrzem.

Od trzeciego roku studiów A. M. Komornicka dojeżdżała na zajęcia do Krakowa z Zabrza, dokąd Juliusz Komornicki został przeniesiony służbowo. Był to zdecydowanie najgorszy okres w życiu Państwa Komornickich. Mąż studiował i dorabiał wykładami, Anna Maria zaś podjęła ciężką próbę ukończenia w tych warunkach studiów. Wychowywanie dzieci, bardzo skromne środki, jakie można było wygospodarować z budżetu domowego na dojazdy i jedzenie podczas pobytu w Krakowie, nadto podróże odbywane pociągami, które nie mieściły się w żadnej klasie wygod, była to wysoka cena, jaką przyszło jej zapłacić za upragnioną wiedzę. Zwyciężył hart ducha. W 1951 r. kończy filologię klasyczną, pisząc pod kierunkiem prof. Tadeusza Sinki pracę maderską, zatytułowaną *Quibus de fontibus homines apud Aristophanem comicum vitam cultumque sibi parent*, i otrzymuje dyplom magistra nauk humanistycznych w zakresie filologii klasycznej.

W latach 1953–1960 współpracuje z Zakładem Archeologii Antycznej Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN pod kierunkiem prof. Kazimierza Majewskiego, organizatora i pierwszego dyrektora IHKM. W placówce tej bierze czynny udział w organizowanych seminariach doktoranckich. Była to dobra szkoła przygotowująca swoich słuchaczy do kariery naukowej. Głębokie i pouczające dyskusje, które stymulował prof. Majewski, nauczyły seminarzystów trudnej sztuki argumentacji i rzeczowej merytorycznej krytyki prezentowanych tam prac.

Przeprowadzka z Zabrza do Warszawy w 1955 r. umożliwia A. M. Komornickiej szerszy dostęp do literatury fachowej, a także intensyfikuje prace nad przygotowaniem rozprawy doktorskiej.

W 1956 r. uczestniczy w polsko-niemieckiej konferencji badaczy kultury antycznej w Dreźnie, na której wygłasza referat pt. *Aristophanes als Quelle für die Geschichte der materiellen Kultur seiner Zeit*.

W 1958 r. przebywa na dwumiesięcznym stypendium Humboldt-Universität w Berlinie Wschodnim, biorąc udział w posiedzeniach Institut für Altertumskunde. Na jednym z nich wygłasza odczyt *Wert und Glaubwürdigkeit des Quellenmaterial der Altattischen Komödie*. Uczestniczy także w naukowych posiedzeniach Institut für Griechisch-Römische Altertumskunde przy Niemiec-

kiej Akademii Nauk, gdzie wygłasza referat *Die Inspirationsquellen der Aristophanischen Dichtkunst*.

W 1959 r. uczestniczy w Kongresie Studiów Klasycznych w Londynie oraz w III Międzynarodowej Sesji Patrystyki w Oxfordzie, gdzie przez dwa miesiące zbiera materiały do pracy doktorskiej.

Następnie studiuje parę tygodni w Amsterdamie dzięki zaproszeniu prof. J. Niermeyera. W roku 1961 jest uczestniczką seminarium poświęconego *Dyskolosowi* Menandra w Jenie.

W latach 1960–1967 współpracuje z Instytutem Archeologii Śródziemnomorskiej PAN (kierowanym przez prof. Michałowskiego) przy wydawnictwie *Palmyra i Faras*.

Zebrane przez te wszystkie lata materiały wykorzystuje w swej pracy doktorskiej, przygotowanej na Uniwersytecie Warszawskim pod kierunkiem prof. Kazimierza Kumanieckiego. Po przedstawieniu pracy zatytułowanej *Metafora, personifikacja i porównanie w twórczości Arystofanesa* (której recenzentami byli prof. W. Madyda i prof. L. Winniczuk) uzyskuje w kwietniu 1963 r. dyplom doktora nauk humanistycznych z wynikiem bardzo dobrym.

W latach 1963/64–1968/69 obok współpracy z Zakładem Archeologii Śródziemnomorskiej PAN podejmuje się prowadzenia wykładów monograficznych z literatury greckiej dla studentów czwartego i piątego roku filologii klasycznej w Lublinie. Wykłady obejmowały zagadnienia związane ze starą i średnią komedią grecką, komedią rzymską i twórczością Pindara. W roku tym rozpoczyna zatem pracę naukowo-dydaktyczną.

W ciągu roku akademickiego A. M. Komornicka dzieli swój czas pomiędzy prace związane z Zakładem Archeologii, wykłady w Lublinie, prowadzenie domu, pisanie artykułów, wygłaszanie referatów i zbieranie materiałów do habilitacji. Tej ostatniej czynności mogła się poświęcić całkowicie jedynie w czasie wakacji. Umożliwiły jej to w szczególności zaproszenia Fundacji Hardt pod Genewą oraz trzykrotny pobyt w Istituto di Filologia Classica w Urbino, ośrodku, który specjalizuje się w archaicznej liryce greckiej. Pobyty w Urbino owocują licznymi publikacjami, nie tylko w postaci artykułów i recenzji, ale również monografii i książek. Oprócz tych prac studia we Włoszech przyczyniły się także do zacieśnienia współpracy naukowej z pracownikami włoskiej uczelni.

W roku 1969, gdy troje dzieci nie wymagało już opieki, A. M. Komornicka podejmuje pracę na pełnym etacie w Katedrze Filologii Klasycznej Uniwersytetu Łódzkiego jako starszy wykładowca (1969–1977). W 1977 r. Rada Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Łódzkiego nadaje jej na podstawie rozprawy habilitacyjnej pt. *Studia nad Pindarem i archaiczną liryką grecką (w kręgu pojęć Prawdy i Fałszu)* stopień naukowy doktora habilitowanego. W roku 1978 otrzymuje stanowisko docenta. W tym samym roku Sekcja Greki Uniwersytetu w Nantes zwraca się do Uniwersytetu Łódzkiego

z prośbą o wyrażenie zgody na prowadzenie przez A. M. Komornicką seminarium-konwersatorium o komedii greckiej. Zadanie zostaje podjęte i wypełnione, jak zwykle, z pasją i zaangażowaniem. Rezultatem zajęć prowadzonych w Nantes jest zaproszenie przez placówkę naukową „La Maison de l'Orient” na dwumiesięczne stypendium do Uniwersytetu Lyon II w 1982 r.

W 1987 r. A. M. Komornicka otrzymuje w Belwederze nominację profesorską. W roku 1991/92 przechodzi na emeryturę, ale do roku 1993 nadal prowadzi seminarium greckie ze studentami czwartego i piątego roku filologii klasycznej oraz wykład z literatury starożytnej dla studentów pierwszego roku filologii polskiej.

A. M. Komornicka ma w swoim dorobku ponad 170 publikacji naukowych, popularnonaukowych, przekładów oraz tekstów literackich (w tym 16 książek).

Głównymi kierunkami zainteresowań badawczych A. M. Komornickiej są: dramat grecki V w. p.n.e., archaiczna poezja grecka (w szczególności liryka chóralna – Pindar, Simonides); bada genezę i ewolucję – w wymienionych ramach czasowych – pojęć i terminów takich, jak „komizm”, „prawda”, „fałsz”, „nadzieja”.

Prace A. M. Komornickiej z dziedziny komedii greckiej i poezji archaicznej są znane i cenione w kołach filologów, często cytowane i recenzowane w czasopismach francuskich, włoskich, amerykańskich, angielskich i polskich. Rozprawa doktorska, opublikowana w języku francuskim, doczekała się siedmiu recenzji, praca habilitacyjna – czterech bardzo pochlebnych (E. Degani, W. Lengauer, M. Pącińska, J. Danielewicz).

Swoją pracę dydaktyczno-pedagogiczną A. M. Komornicka zawsze traktowała niezmiernie poważnie, dbając o wysoki poziom prowadzonych zajęć, opartych na obszernej literaturze przedmiotu i wykładanych pięknym językiem polskim.

Od ukończenia studiów A. M. Komornicka prowadzi żywą działalność popularyzującą kulturę antyczną w najszerszym rozumieniu, przybliżając świat Greków i Rzymian dorosłym i dzieciom. Ma w swoim dorobku ponad 25 słuchowisk radiowych z dziedziny mitów, literatury, wychowania. Prowadziła jako autor i lektor *Rozmyślenia o antyku* w Polskim Radiu. Opublikowała cztery książki dla dzieci na temat mitologii starożytnej. Napisała dla stołecznej Estrady Poetyckiej sztukę *Wasi starożytni koledzy (vel Pod szafirowym niebem Hellady)*, którą zrealizowano i wystawiono w wielu szkołach Warszawy w 1967 r.

Pasja naukowa A. M. Komornickiej wiąże się nierozzerwalnie z gorącym pragnieniem, by to, co pisze, mogło być odbierane i rozumiane jako atrakcyjne i interesujące przez wszystkich czytelników i słuchaczy, którzy zechcą poznać bliżej kulturę antyczną.

Pani Profesor należy do Polskiego Towarzystwa Filologicznego (obecnie jest członkiem Zarządu Głównego), Towarzystwa Polsko-Szwajcarskiego (w którym w latach 1977–1981 pełniła funkcję sekretarza), Łódzkiego

Towarzystwa Naukowego. Jest wiceprezesem Komitetu Nauk o Kulturze Antycznej PAN. Jak już wspominaliśmy, należy również do Zjednoczenia Jazłowieckiego.

Za swoją działalność naukową, popularyzatorską i dydaktyczną otrzymała szereg nagród, m. in. w 1981 r. indywidualną nagrodę trzeciego stopnia Rektora UŁ za osiągnięcia w badaniach naukowych, w 1984 – indywidualną nagrodę drugiego stopnia Rektora UŁ za osiągnięcia dydaktyczne, wychowawcze, organizacyjne; w 1989 r. została odznaczona Krzyżem Kawalerskim Odrodzenia Polski.

Stale współpracuje z następującymi czasopismami: „Eos” (członek komitetu redakcyjnego), „Meander” (redaktor naczelny), „Filomata” (członek komitetu redakcyjnego), „Euphrosyne”, „Quaderni Urbinat di Cultura Classica”.

Joanna RYBOWSKA

[Rec.] J. Zulawska, *Kopie i koparki w starożytnej Grecji i Rzymie*, Warszawa, „Wiedza i Życie”, nr 6, s. 431.

Lebens praxis in komischen Aristophanes [w:] *Aristophanes. Meister des Satir. Komikens*, Nauk o Kulturze Antycznej PAN, Wrocław, s. 89-115.

[Rec.] Sofokles, *Król Edyp*, Edyp w Kolonie, Antygona, tłum. L. H. Morstin, Warszawa 1936. *Nowy przekład Sofoklesa*, „Tygodnik Powszechny” nr 11, s. 4-5.

[Rec.] E. Verdière, *T. Calpurnius Siculus De ludo Pileae et Bacchica et M. Aemilius Lucan De ludo Caesari*, *Revue-Hermès* 1934, „Eos” 1937/38, vol. 47, fasc. 2, s. 229-236.

[Rec.] L. Winnicki, *Twierdzący prośbę greckich*, PWN, Warszawa 1936, „Tygodnik Powszechny”, nr 11 (436), s. 10.

[Tłum.] Plutarch, *Jak młodzieńcy powołani słuchali poroń* (przekład zbiorowy), PWN, Warszawa, Biblioteka Mniemna, nr 74.

Szyfr (opow.), „Zobaczyć Polskę”, nr 15, s. 17.

Komedia Aristophanes jako źródło wiadomości o kulturze materialnej Grecji V i IV w. p.n.e. *Wariant i historyczny przekład średniowiecznego Komedia*, „Prace Zakładu Archeologii IHKM PAN”, z. 10, 30 ss.

Die Komödie des Aristophanes als Quelle der Kenntnis über die materielle Kultur in Griechenland im V und IV Jahrhundert vor unserer Zeitrechnung. Wert und Glaubwürdigkeit der Quellenmaterialien der Komödie, DAW, Berlin.

[Przeł.] V. E. Pavli, *Korydon*, „Mówią wieki”, nr 4, s. 11-15.

Gdzie on może być?, „Tygodnik Powszechny”, nr 4, s. 2.

Tanek o buncie, „Tygodnik Powszechny”, nr 38, s. 3.

Das alltägliche Leben und die Natur, zwei wichtige Inspirationsquellen der Aristophanischen Dichtung, „Studia i Studia Graeca et Latina”, s. 125-141.